

Герлянд Т. М., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут професійної освіти НАПН України,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7991-0431>
E-mail: Alfina_G@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників активно розпочалося в системі професійної освіти України, але сьогодні ще бракує його належного теоретичного та методичного забезпечення. Вітчизняних теоретичних праць, присвячених проблематиці системного запровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників, нами не виявлено. Тому для кращого розуміння особливостей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання доцільно, на нашу думку, виокремити структурні елементи для її належного теоретичного і методичного забезпечення.

Провідним принципом, на якому ґрунтується дуальна форма навчання, є взаємний зв'язок теорії з практикою. Це надає можливість здобувачам освіти не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості та сфери побуту, тобто набувати професійної компетентності [2, с. 39]. Слід зазначити, що така система є унікальним комплексом інтегрованого навчання, оскільки модульно-блочне структурування освітнього процесу передбачає проведення інтегрованих уроків, у яких поєднується теорія з практикою. При цьому основою модульної системи є модуль трудових навичок – характеристика вимог, які робота у вигляді модульних блоків ставить перед виконавцем. Модульний блок – це логічна та прийнятна частина діяльності в межах виробничого завдання, професії, яка має чітко визначені початок та кінець, логіку просування від початку до кінця і, як правило, в подальшому неподільна [4, с. 20]. До того ж, основна увага приділяється не викладачу та змісту дисциплін (модулів), а учневі, результатам його навчання та надбаним компетентностям.

За таких умов навчання учнів відбувається через здобуття власного досвіду. Для цього навчальний час розподіляють таким чином: 30 % теоретичного (у закладах професійної освіти) та 70 % практичного навчання (на виробництві). Така орієнтація освітнього процесу на виробництво ґрунтується на соціальному партнерстві. У даному контексті розроблення навчальних планів і програм здійснюється спільно представниками закладів професійної освіти (ЗПО) і підприємств.

Варто також зазначити про необхідність суттєвого навчально-методичного забезпечення дуальної форми навчання в ЗПО. Підкреслимо, що в Україні вже відбувається активне впровадження елементів дуальної форми навчання та вибудовується власна система дуальної освіти. Це сприяє: створенню реальних виробничих ситуацій; співпраці учнів з досвідченими наставниками з підприємств; прояву учнями самостійності та ініціативності на робочому місці; долученню учнів до професійної культури та усвідомленню ними професійної ідентичності; можливості поповнення кадрового складу підприємств молодими робітниками відповідної кваліфікації тощо [3, с. 271].

Однією з особливостей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання є посилення її практичної складової. Варто зазначити, що в європейському просторі воно активно пропагується для систем професійної освіти і навчання шляхом впровадження різних видів *work-based learning*, зокрема учнівства, для залучення соціальних партнерів, компаній, палат та постачальників професійної освіти і навчання, стимулювання інновацій та підприємництва [1, с. 29]. У вітчизняному просторі це поняття тлумачиться як «навчання на засадах продуктивної діяльності» (НПД), тобто:

набуття знань і вмінь через безпосередню (або модельовану) діяльність в професійному контексті; ґрунтується на практико-орієнтованих підходах і допомагає учням набутти знання, опанувати вміння, сформувати компетентності, що є значущими для реалізації професійної діяльності [4, с. 38].

Цілеспрямоване проектування освітньо-виробничого середовища ЗПО в умовах дуальної форми здобуття освіти здійснюється з метою забезпечення відповідності змісту професійної освіти, визначеного державними стандартами, вимогам сучасного виробництва, інноваційним технологічним процесам та технічному забезпеченню. Створення такого середовища можливе за умови розроблення системи підготовки кваліфікованих робітників на основі партнерської взаємодії між підприємствами-замовниками робітничих кадрів та ЗПО. Створення в ЗПО інноваційного освітньо-виробничого середовища передбачає реальне залучення стратегічних партнерів – роботодавців до розроблення нового змісту професійної освіти, що ґрунтується на професійних стандартах і ключових компетентностях.

Аналіз досвіду європейських країн щодо використання НПД свідчить про можливість його інтегрування в навчальну програму загальноосвітньої підготовки та повноцінної реалізації у тісній співпраці закладу освіти й підприємства чи організації професійної підготовки безпосередньо в умовах виробництва. Тому НПД широко використовується і в програмах підготовчої, первинної, подальшої професійної підготовки та підвищення кваліфікації, зміни профілю професійної діяльності чи розширення «набору» професійних вмінь тощо.

Можливість реалізації НПД в умовах дуальної освіти сприяють:

- удосконаленню педагогічних систем професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників різного профілю;
- оновленню цілей, змісту, методів, технологій і засобів професійного навчання;
- проектуванню інноваційного освітньо-виробничого середовища в ЗПО;
- створенню механізмів державно-приватного партнерства у ЗПО;
- функціонуванню ЗПО як незалежних суб'єктів господарювання на ринку праці;
- формуванню єдиних цілей і інтересів у ЗПО та підприємств;
- активізації замовників робітничих кадрів.

Отже, технологічні аспекти сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців у закладах професійної освіти через упровадження елементів дуальної форми навчання розглядаються як потужний інструмент для вироблення навичок і розвитку вмінь безпосередньо на робочому місці та підвищення продуктивності робочої сили. Його надзвичайно високий потенціал сприяє оптимізації часу, зусиль і ресурсів (як людських, так і матеріальних та фінансових).

Бібліографічний список:

1. Герлянд Т. М. Дуальна форма навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: виклики сьогодення. *Labyrinths of Reality: Collection of scientific works / based on materials of the XIII International scientific and practical conference October 14-15, 2021 / edited by M. Zhurba.* Montreal: СРМ «ASF», 2021. Issue 8 (13). P. 29-30
2. Герлянд Т. М. Сучасні аспекти формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* 2010. №1-2. С. 37-44
3. Нагаєв В. М., Герлянд Т. М. Технологічні основи організації наскрізного та дуального навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства *Електронне фахове видання «Перспективи та інновації науки. Серія: Педагогіка».* 2022. № 7(12). С. 270-285. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-271-285](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-271-285)
4. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти : практичний посібник / Т. М. Герлянд, І. А. Дрозіч, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський. Житомир: Полісся, 2019. 304 с.